

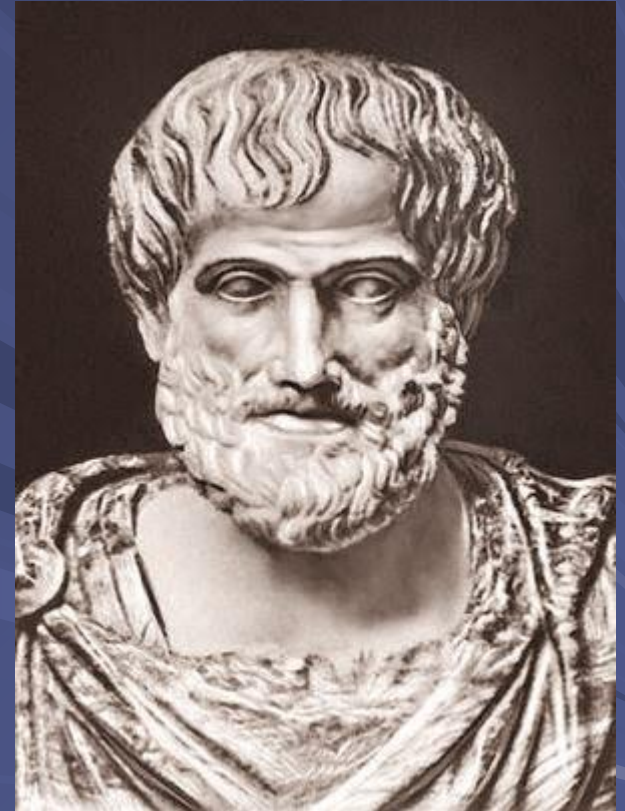
ОСНОВИ ЕВОЛЮЦІЙНОГО ВЧЕННЯ

- ***Еволюція*** (від лат. еволютіо - розгортання) - це процес необоротних змін у будові та функціях живих організмів протягом їхнього історичного розвитку.

Становлення еволюційних поглядів

Завдяки працям Арістотеля і його учнів виникли зачатки порівняльної анатомії та ембріології, вчення про відповідність організмів, ідея градації. На особливу увагу заслуговує розробка загальних принципів класифікації, яку він застосував до тварин, а його учень Теофраст – до рослин. В Арістотеля вид не мав значення головної систематичної одиниці.

Величезну роль у накопиченні наукових фактів відіграли Великі географічні відкриття. Період накопичення знань про різноманітні рослини і тварин увійшов у науку як описовий, інвентаризаційний період. Накопичення фактичного матеріалу висувало необхідність створення наукової термінології і системи рослин і тварин.

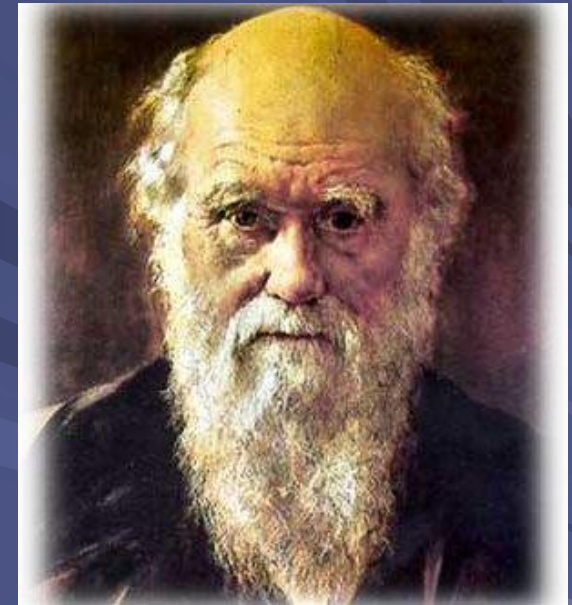
Ж. Б. Ламарк створив першу цілісну концепцію еволюції живої природи (ламаркізм). Згідно з гіпотезою Ламарка, еволюція – це процес надбання корисних ознак, які успадковуються нащадками. Види змінюються, але дуже повільно, тому непомітно. Еволюція носить прогресивний характер, тобто розвиток відбувається від простого до складного. Будь-яка мінливість спадкова й обумовлена впливом зовнішнього середовища. Рушійна сила еволюції – внутрішнє прагнення до досконалості.

Основні положення еволюційного вчення Чарлза Дарвіна

Ч. Дарвін – англійський природознавець, основоположник теорії еволюції. Під час кругосвітньої подорожі (1831–1836) зібрав багатий науковий матеріал, що став основою його головної праці «походження видів» (1859). Еволюція, за Ч. Дарвіном, полягає в безперервних пристосувальних змінах видів.

Основні положення вчення ч. Дарвіна

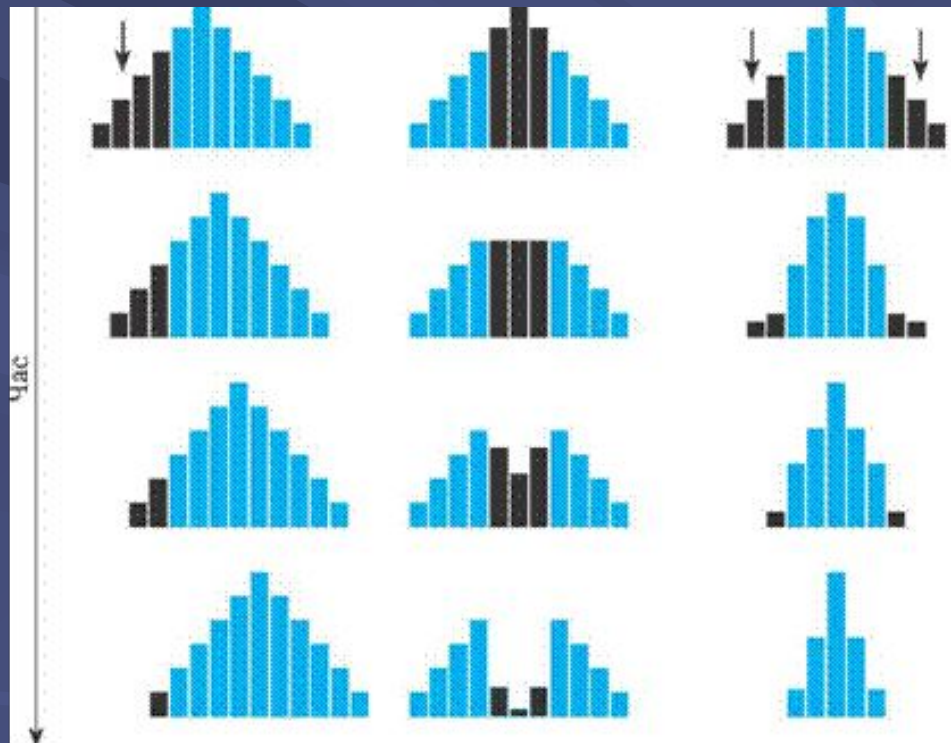
- Передумова еволюції: спадкова (індивідуальна) мінливість
- Рушійні сили: боротьба за існування та природний добір
- Еволюція – поступове ускладнення й підвищення організації живих істот (еволюція має прогресивний характер)

Природний добір

Ч. Дарвін дав таке визначення природного добору: «Збереження корисних відмінностей або змін і знищення шкідливих я назвав природним добром або виживанням найбільш пристосованих». Під природним добром розуміють здійснюваний у природі процес збереження й переважного розмноження в ряді поколінь особин, що мають корисні для їхнього життя і розвитку пристосувальні ознаки, що виникли в результаті різноспрямованості індивідуальної мінливості.

Форми природного добору

*Рухайний
добір*

*Дизруптивний
добір*

*Стабілізуючий
добір*

Форми природного добору

Рушійний добір

(прямий, провідний)

Кожний вид складається не з абсолютно однакових особин. При тривалій зміні зовнішнього середовища в одному напрямку створюються умови, при яких окремі мутації виявляються корисними й зберігаються в ході добору. Зумовлює постійну зміну пристосувань видів відповідно до змін умов середовища

Стабілізуючий добір

У малозмінних умовах існування збільшується чисельність особин із середньою нормою реакції. Із покоління в покоління відтинаються крайні форми, а закріплюються організми з певною нормою реакції

Дизруптивний добір

(розриваючий, спрямований проти проміжних форм)

Іноді умови зовнішнього середовища змінюються таким чином, що перевагу одержують крайні форми. Кількість таких форм швидко збільшується, що може привести до перетворення виду

Обставини, що сприяють природному добору

1. Кількість особин і їхня різноманітність
2. Частота мутацій
3. Інтенсивність розмноження
4. Індустріальний меланізм
5. Частота зміни поколінь
6. Розміри ареалу і різноманітність умов життя в ньому
7. Ізоляція, що перешкоджає схрещуванню

Синтетична теорія еволюції

Синтетична теорія еволюції сформувалася на початку 40-х рр. ХХ ст. Вона являє собою вчення про еволюцію органічного світу, розроблене на основі даних сучасної генетики, екології та класичного дарвінізму.

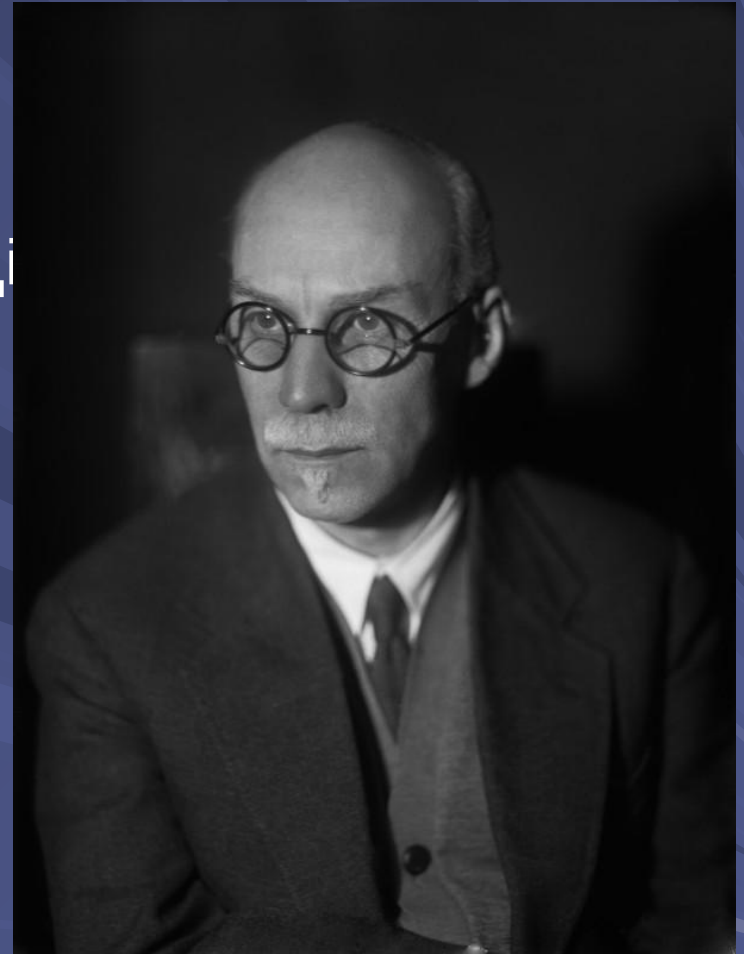
Основоположниками синтетичної гіпотези еволюції були видатні учені з різних країн світу.

С.С.Четвериков
(1880-1959), російський
генетик та ентомолог,
розробив учення про
популяцію як
елементарну одиницю
еволюції (1926), ввів
терміни «хвилі життя»,
«генотипне середовище».

Сергей Четвериков

І.І.Шмальгаузен (1884-1963) - український та російський зоолог; розробив учення про форми добору (стабілізуючий і рушійний). Зробив значний внесок у дослідження закономірностей передачі інформації в живих системах (один із засновників біокібернетики). Вивчав особливості координації (взаємозв'язку) перетворень різних систем органів у філогенезі хребетних груп тварин. Показав, що результатом еволюції є вдосконалення інтеграції живих систем між собою. Один із авторів учення про рушійні сили еволюції.

О.М.Северцов (1866-1936) — російський зоолог; автор концепції про біологічні прогрес і регрес та шляхи їхнього досягнення (ароморфози, ідіоадаптації, дегенерації). Розробив основу сучасної порівняльної анатомії хребетних тварин. Показав, що в онтогенезі повторюється філогенез не дорослих форм, а їхніх відповідних зародкових або личинкових фаз розвитку. Це лягло в основу сучасного розуміння біогенетичного закону.

Ф.Г.Добржанський (1900-1981) - український генетик; зробив великий внесок у вивчення мутацій та мутагенезу. Ввів термін «мікроеволюція» та дослідив її основні особливості. Засновник фенетики (від грец. фαιно — являю, знаходжу) — науки про прояв та розподіл фенів (певних станів ознак) у популяції

Синтетична теорія еволюції розкрила глибинні механізми еволюційного процесу, накопичила безліч нових фактів і доказів еволюції живих організмів, об'єднала дані багатьох біологічних наук. Тим не менш синтетична теорія еволюції (або неодарвінізм) знаходиться в руслі тих ідей і напрямів, які були закладені Ч. Дарвіном.